

## SZEMLE

*Kubik Anna könyve*Ablonczy László: *Árvai Réka csodái*

zínészéletrajzokat, a legdöbbenetesebb

Jászai Mari tollából való,

sokat ismerünk, ám ebben a rengetegben is unikum Ablonczy László rendhagyó műfajú könyve. Rendhagyó, mert az *Árvai Réka csodái* nem egyszerűen szerepekre, állomásokra, pályafordulatokra kihegyezett életrajz – noha annak is bőven megteszi –, hanem személyi jegyekkel, a színész és az író személyes jegyeivel, confiteor mélységű vallomásával átitatott ket-tős portré.

S avval, hogy Ablonczy, a krónikás (nem egy könyve az előzmény) kinyitotta a lelkét – az echós szekér küldetéses szépségét dicsérő *Ósiszép Anna* valóságos prózavers –, Kubik Anna lírai-dramai arcképe is gazdagodott. Hiszen csupán ilyen riporterri hozzáállással lehet a becsült alany legmélyebb titkairól (küldetés, házasság, szerelem) faggatózni, s ilyen – a szakma és a színész iránti – alázattal lehet portrét formálni a magyar színpad egyik legjelentősebb, legbiztosabb lábón álló alkotójáról.

Nem véletlenül írja a szerző több helyütt is, hogy „a színházcsinálás emberkertészet – egyenként gondolni kell a színészeket, hogy kerrté, társulattá nemesedjenek” –, evvel megadván a módját a tapintatos, mindig a másikat becsülő és megértő, szeretetre alapozott „nyesegető” (a virágot fölöttébb öntöző) gondoskodásnak. Van ereje bünbánatot gyakorolni, holott ő kevésbé volt „tettes” – Kubik a „nehéz időkben” (politika!) a Nemzeti Színházzal szakított, ám szerencsére visszatért –, és ahhoz is van mersze, hogy leleplezze a politika és a hatalmat kiszolgáló siserehad (évtizedekig rab nemzet voltunk) mesterkedéseit.

Ez a tiszta, nem tévedhetetlen, de erkölcsi komolyságában aligha kikezdehető *arc* – amely

KAIROSZ KIADÓ,  
2010

szemvillanásában is a magyar nemzet egységét sugározza – olyan tiszta te-

kintettel került szembe, Kubik Annáéval, amely sorspéldázat is. Mindenfajta szenvedés ellenére kitárulkozása jövőbe vetett bizodalom. Kubik Anna–Árvai Réka nemcsak a színpadon tett csodát – a színész Sütő András *Advent a Hargitán* című darabjában nyújtott briliáns szerepformálása ma is él –, hanem az életben is.

Úgy növesztette föl magát – dajkája volt a szülőfalu, Ósi embereinek munkaerkölce, szokásvilága, a magyar és a világirodalom, a Biblia és a hitet erősítő zarándoklatok (Csík-somlyó) –, hogy emberséges emberré válván a harlekini lét módozatain túllépett. Gondolataiban, töprengéseiben nem csupán Thália ügyes-bajos dolgai idézgetnek föl, ám a közös-ség, a haza, az egyetemes magyarság gondjai is. Az „élet megannyi színét ismerve” – s hadd tegyem hozzá: megszenvedve – mondja: „Valójában a titok érdekel, hogy mi az a lappangó fonál, amely összeköti az embereket; mi mozgatja a kapcsolatokat, viszonyokat; keresem, mi az, ami egyiket érdekessé emeli, a másik pedig közönyösen hagy. Ady írja a *Vezeklő vigadozás zsoltárában*: »Mindenki szent, ki életet nyer, / Mindenki fia és mindenki atya / S átkozott, ki létjét siratja. // És egyformán szent minden élet...« – én ilyenformán tisztetem az emberi létet, minden egyes embert. A Jó állapotát, villanásait keresem, mert mindenkiben benne van az egyszeri csoda.”

Az egyszeri – sőt, a folyamatossá kiterjesztett – *csodának* a könyvet olvasva magunk is szemtanúi vagyunk. Mert az Kubik Anna számára sem égből esett manna volt, hanem munka, szenvedés, szolgálat révén megszerzett magatartás, amelyért naponta újra és újra meg kell

dolgozni. Az irodalom – „életem szent helye a könyvtár” – sokat segített abban, hogy a nyiladozó természet minden időben megkapja és be tudja fogadni (büszke is erre a *készenlétre*) azt a szellemi táplálékot, amely nélkül csak börtorkálni tudunk. Ám *birtoklásával* megerősödünk. Nem lesz nyűg, elviselhetetlen teher az élet – pedig szerelmeinek elvesztésével a színész nő tonnákat kapott a nyakába –, s a nem kevés fáradtsággal járó közjó szolgálata is léleképítő cselekedetté válik. A színikritikus-krónikást kezdetben megtéveszthette Anna „estike természete” – vagyis az, „hogynappali magába fordultságából a színpadon kinyílik, és sorsokat éltet” –, de később (a készülő könyv hosszú ideig volt közöttük téma) „estike” nappal is megnyílt, és olyan – sokszor önmagához is könyörtelen – lélekvetkezést produkált, hogy csak ámulni tudunk a tisztaságkeresés ilyesfajta mélységén.

S mindezt nem – nemcsak – önmagáért tette, hanem azért a *szent* ügyért – nemzetépítő cselekedetnek is mondhatnánk –, amely összeforrasztja a magyarság szétszakított részeit, és a történelem által elorozott *méltóságot* vissza akarja szolgáltatni az emberségükben s magyarságukban megalázott „nyelvkárosultaknak”. Mikor élete döntő eseményéről, az *Advent a Hargitánban* való szerepléséről és annak színházon messze túl sugárzó hatásáról elmélkedik, a *gondolkodó* színész, a karakteres közösségi ember felelősségtudata is hangot kap.

„Minden előadás azért is vált emelkedett ünnepé, mert az előző Advent-játék ünnepi fénye is átjárt bennünket, amikor este hétkor elindultunk a Nagy Romlás ösvényén. S azt is átérezttük Imre bácsiékkal (Sinkovits Imréről van szó – a szerk.), hogy az előadás hatása túlfeszíti a színház falát, s az ország közérzetére, sőt a határon túl, nyugatra és a Duna-medence magyarságának a legnehezebb, lélekroppantó éveiben üzent a Reménységet. Ami már a színház csodája: amikor a Törődés, a Szeretet olyan erejét sugározza, amely nemcsak az ember magánéletét érinti, hanem egy

közösség, a nemzet sorsába vágó drámát is. Mert az egyedüllettől nemcsak az egyén szenvedhet, hanem egy közösség is. »Kollektív magány« – írta Sütő András még a nyolcvanas években, de mond: most, amikor ez a gyalázatos szlovák nyelvtörvény megszületett, és ilyen-amolyan hazai tiltakozás és alibi kormányzati gesztusok mellett a brüsszeli hivatatlanság megalázó közönyével kellett szembesülnünk már sokadik alkalommal, nem az András által megfogalmazott magány-drámát szenvedjük?»

Íme a „politizáló”, istent féltő, de ha úgy hozza a sors, az „úri hatalmasságokkal” is *erőst* szembenéző Színész valódi arca. Hát persze, hogy Yerma, Szent Johanna, Regina, Gertrudis királyné, Baradlayné – és még hosszan folytathatnám (különben a könyv lajtszromozza) jeles alakításait –, ám ugyanakkor félelmeivel, magánéletének jó-rossz fordulataival, egyéniségének az összetevőivel foglalkozó *ember* is! Jőért vívott küzdelme, a szeretetnek nincs határa, megindító.

Ablonczy László tehát személyes hangú, de a szakmát sosem megkerülő beszélgetéseivel, lírai hangulatú elemzéseivel, érzékletes portréfestésével és a magyar színházi élet rajzával nagyon is kitett magáért. S mindebbe a keretbe illeszkedik, a vallomáson túl, Kubik Anna – a gyerekkori novellista, a pályatársakra (Sík Ferenc, Sinkovits Imre, Agárdy Gábor, Ivánka Csaba) emlékező és kedvenc szerzőjét, Sütő Andrást búcsúztató – megannyi érzékletes írása. Rengeteg facsimile és fekete-fehér, valamint színes dokumentumfotó, művészi kép színesíti a kötetet. Selmeczi Roland, a tragikus körülmények közt meghalt élettárs két verse (*48 sor 1848-ról 2006-ban; Mindig vagyok*) valódi költőt sejtet. Hamari búcsúzásával nem csupán Kubik Anna vesztette el szerelmes társát – „Éjszínváltó hajnalon nyíló pillád rebbenése én vagyok” – hanem a színház mellett a magyar irodalom is együk tehetségét.

SZAKOLCZAY LAJOS

SZAKOLCZAY LAJOS (1941) irodalomtörténész, művészeti író. Legutóbbi művei: *Párbeszédék és perbeszédék* (2010); *Határtalan* (2011).